

การพัฒนาเกณฑ์คะแนนและรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา

นางสาว ศศิธร ศิริวราศัย



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเภสัชกรรม ภาควิชาเภสัชกรรม
คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-334-342-3

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 1926๗2๙0

**DEVELOPMENT OF RATING SCALE AND MODEL FOR
IMPLEMENTING DRUG USE EVALUATION**



Miss Sasithorn Siriwarasai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Science in Pharmacy

Department of Pharmacy

Faculty of Pharmaceutical Sciences

Chulalongkorn University

Academic Year 1999


ISBN 974-334-342-3

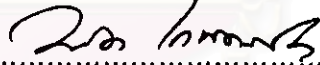
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การพัฒนาเกณฑ์คะแนนและรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา
โดย นางสาว ศศิธร ศิริวราศัย
ภาควิชา เภสัชกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษา อ.นารัต เกษตรทัต
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศาสตราจารย์นายแพทย์สมิง เก่าเจริญ

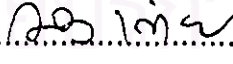
คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต



..... คณบดีคณะเภสัชศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิพันธ์ ภูมิมางกูร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์


..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประภาพักตร์ ศิลปชาติ)


..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์นารัต เกษตรทัต)


..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ศาสตราจารย์นายแพทย์สมิง เก่าเจริญ)


..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิญญา เหมะจุฑา)

ศศิธร ศิริวรราชัย : การพัฒนาเกณฑ์คะแนนและรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา
(DEVELOPMENT OF RATING SCALE AND MODEL FOR IMPLEMENTING DRUG USE
EVALUATION) อ.ที่ปรึกษา : อ.นารัต เกษตรทัต, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ศ. นพ. สมิง เก้าเจริญ, 187
หน้า. ISBN 974-334-342-3.

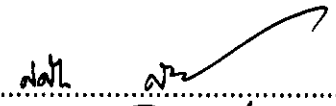
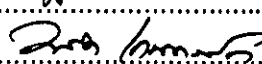
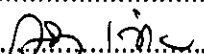
การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำเกณฑ์คะแนนในการจัดแบ่งกลุ่มยา และสร้างรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยาตามระดับของเกณฑ์คะแนนที่ได้จัดทำขึ้น

การจัดทำเกณฑ์คะแนนในการจัดแบ่งกลุ่มยา ในส่วนการกำหนดน้ำหนักความสำคัญ (weight) ของเกณฑ์ในการคัดเลือกยาเพื่อประเมินการใช้ยาจำนวน 9 ประเด็น กำหนดโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินการใช้ยาจำนวน 20 ท่าน การกำหนดคะแนน (score) ตามเกณฑ์ที่ได้ของยาที่ต้องการประเมิน โดยใช้รายการยาในบัญชี ง. ของบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง 19 สาขา สาขาละ 5 ท่าน นำน้ำหนักและคะแนนมาคำนวณหาคะแนนรวม(%) ของยาด้วยสมการที่กำหนดขึ้น จากนั้นนำคะแนนรวมของยาแต่ละรายการมาจัดแบ่งกลุ่มโดยใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมทั้งหมด $\pm 1S.D.$ มาทดลองใช้จัดแบ่งกลุ่มยาในบัญชี ง. ได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม A เป็นยาที่มีระดับคะแนน $\leq 40\%$ 28 รายการ กลุ่ม B เป็นยาที่มีระดับคะแนน $41\%-59\%$ 70 รายการ และกลุ่ม C เป็นยาที่มีระดับคะแนน $\geq 60\%$ 14 รายการ

การจัดทำรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา เสนอรูปแบบ 3 รูปแบบ ตามระดับความเข้มข้นในการดำเนินการ คือ กลุ่ม A ยาที่มีความจำเป็นในการประเมินการใช้ยาน้อย ควรดำเนินการในระดับที่ 1 กลุ่ม B ดำเนินการในระดับที่ 2 และกลุ่ม C ดำเนินการในระดับที่ 3 ซึ่งมีความเข้มข้นในการดำเนินการมากที่สุด เมื่อสำรวจความคิดเห็นของแพทย์และเภสัชกรจำนวน 40 ท่าน เกี่ยวกับเกณฑ์คะแนนในการจัดแบ่งกลุ่มยาและรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยาที่ได้จัดทำขึ้นโดยใช้แบบสอบถาม พบว่า ร้อยละ 85.0 เห็นว่าช่วงคะแนนในการจัดแบ่งกลุ่มยาในบัญชี ง. มีความเหมาะสม ร้อยละ 80.0 เห็นว่ารายการยาในแต่ละกลุ่มมีความเหมาะสม และร้อยละ 98.3 เห็นว่ารูปแบบในการดำเนินการมีความเหมาะสม

เกณฑ์คะแนนในการจัดแบ่งกลุ่มยา และรูปแบบในการประเมินการใช้ยาที่กำหนดขึ้นมีความยอมรับในสวนผู้เชี่ยวชาญ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการคัดเลือกยาเพื่อดำเนินการประเมินการใช้ยาในแต่ละโรงพยาบาลได้โดยวิธีการเดียวกันกับงานวิจัยนี้

ภาควิชา เภสัชกรรม.....
สาขาวิชา เภสัชกรรม.....
ปีการศึกษา 2542.....

ลายมือชื่อนิสิต 
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา 
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม 

4176582733 : MAJOR PHARMACY

KEY WORD: DRUG USE EVALUATION / DRUG UTILIZATION EVALUATION / RATING SCALE /
ESSENTIAL DRUGS

SASITHORN SIRIWARASAI ; DEVELOPMENT OF RATING SCALE AND MODEL
FOR IMPLEMENTING DRUG USE EVALUATION. THESIS ADVISOR : NARAT
KASATTRATAT. THESIS COADVISOR : PROF. DR. SMING KAOJARERN. 187pp.
ISBN 974-334-342-3.

The objectives of this study were to develop rating scale and models for implementing drug use evaluation (DUE). The development of rating scale is carried out by sending questionnaires to a group of 20 DUE specialists in order to have them give weight to each of the nine criteria for performing DUE. Another set of questionnaires were sent to medical specialists in 19 areas, each of 5 persons, in order to have them give scores to each drug listed in Category D of the National List of Essential Drugs 1999 according to the criteria. Weight and scores of each drug were calculated as total score (%) by using the defined equation. Rating scale is worked out by using the mean of total score \pm 1S.D. which can be divided into 3 groups. Each drug listed in Category D is assigned to certain group according to its total score. Group A comprises 28 drugs having rating scale \leq 40% , Group B comprises 70 drugs having rating scale 41%-59% and Group C comprises 14 drugs having rating scale \geq 60%. Three models for implementing DUE are developed in respect to the intensive level of DUE performance. Drugs in group A should be performed in Level 1 which is the lowest level of performance. Drugs in group B should be performed in Level 2 and drugs in group C should be performed in Level 3 which is the highest level. In survey of opinion on the appropriateness of the proposed rating scale and models for implementing DUE, questionnaires were sent to 40 health professions including physicians and pharmacists. Results from survey has shown that 85.0% of the respondents agree that the rating scale is appropriate, 80.0% tell that the drugs are appropriately grouped and 98.3% indicate that the models for implementing DUE are suitable.

The pattern on development of rating scale and models for implementing DUE from this study are accepted by DUE specialists and can be applied to selected drugs for performing DUE in each hospital.

ภาควิชาเภสัชกรรม.....
สาขาวิชาเภสัชกรรม.....
ปีการศึกษา2542.....

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษารวม

กิตติกรรมประกาศ



วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดีของ อาจารย์นารัต เกษตรหัตต์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ , ศาสตราจารย์นายแพทย์สมิง เก้าเจริญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิฤดี นемеจุกา ซึ่งท่านทั้งหลายได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ในการวิจัยมาด้วยดีตลอด รวมถึงคณะแพทย์ และเภสัชกร ผู้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทุกๆ ท่าน และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจาก ทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา-มารดา ซึ่งสนับสนุนในด้านการเงิน และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ	ณ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ประโยชน์ที่ได้รับ	4
1.4 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	4
2. ทัศนวิสัยวรรณกรรม	7
2.1 การดำเนินการประเมินการใช้จ่าย	8
2.2 แนวทางการจัดทำเกณฑ์คะแนนในการจัดแบ่งกลุ่มยา เพื่อประเมินการ ใช้จ่าย	27
3. วิธีดำเนินการวิจัย	30
3.1 รูปแบบการวิจัย	31
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	31
3.3 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย	32
3.4 การสร้างและทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
3.5 การดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล	36
3.6 การวิเคราะห์และประเมินผลข้อมูล	41
4. ผลการวิจัยและอภิปราย	43
4.1 การจัดทำเกณฑ์คะแนนในการจัดแบ่งกลุ่มยา เพื่อดำเนินการประเมินการ ใช้จ่าย	44
4.2 การจัดทำรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้จ่าย สำหรับยาในแต่ละ กลุ่ม	78

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

4.3 การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์คะแนนในการจัดแบ่งกลุ่มยา และ รูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา	86
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	120
รายการอ้างอิง	129
ภาคผนวก	138
ภาคผนวก ก	139
ภาคผนวก ข	141
ภาคผนวก ค	143
ภาคผนวก ง	145
ภาคผนวก จ	154
ภาคผนวก ฉ	158
ภาคผนวก ช	159
ภาคผนวก ซ	160
ภาคผนวก ฌ	163
ภาคผนวก ญ	182
ภาคผนวก ฎ	183
ภาคผนวก ฏ	184
ภาคผนวก ฐ	185
ภาคผนวก ท	186
ประวัติผู้วิจัย	187

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการประเมินการใช้ยา	12
รูปที่ 2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลในการจัดทำเกณฑ์คะแนนในการจัดแบ่งกลุ่ม ยา เพื่อดำเนินการประเมินการใช้ยา	37
รูปที่ 3 แสดงจำนวนรายการยาในบัญชี ง. กับจำนวนเตียงของโรงพยาบาล	101
รูปที่ 4 แสดงความเป็นไปได้ และเป็นไปไม่ได้ในการดำเนินการประเมินการใช้ยา ตามรูปแบบที่ได้เสนอ กับจำนวนเตียงของโรงพยาบาล	102



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 รายละเอียดของระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย	32
ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1	45
ตารางที่ 3 น้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์ในการคัดเลือกยา เพื่อประเมินการใช้จ่าย (ครั้งที่ 1)	47
ตารางที่ 4 น้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์ในการคัดเลือกยา เพื่อประเมินการใช้จ่าย (ครั้งที่ 2)	48
ตารางที่ 5 เปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์ในการคัดเลือกยา เพื่อประเมิน การใช้จ่าย	50
ตารางที่ 6 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2	52
ตารางที่ 7 รายการยาที่มักนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ 20 อันดับแรก	55
ตารางที่ 8 รายการยาที่มีราคาแพง 20 อันดับแรก	56
ตารางที่ 9 รายการยาที่มีแนวโน้มการใช้จ่ายสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว 20 อันดับแรก	57
ตารางที่ 10 น้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์ในการคัดเลือกยา เพื่อดำเนินการประเมิน การใช้จ่าย	59
ตารางที่ 11 ร้อยละคะแนนรวมของยาในกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในบัญชี ง. ตามบัญชียาหลัก แห่งชาติ (เรียงตามกลุ่มยา)	61
ตารางที่ 12 ร้อยละคะแนนรวมของยาในกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในบัญชี ง. ตามบัญชียาหลัก แห่งชาติ (เรียงจากคะแนนมากไปหาน้อย)	67
ตารางที่ 13 รายการยาบัญชี ง. ที่ได้จัดแบ่งกลุ่มตามเกณฑ์คะแนนในการจัดแบ่งกลุ่ม ยา เพื่อประเมินการใช้จ่ายที่ได้จัดทำขึ้น	72
ตารางที่ 14 เปรียบเทียบรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้จ่าย ของยาแต่ละกลุ่ม	85
ตารางที่ 15 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 3	86
ตารางที่ 16 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์คะแนนในการจัดแบ่งกลุ่มยา	89
ตารางที่ 17 สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้จ่าย สำหรับยาในแต่ละกลุ่ม	91

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 18	ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา สำหรับยาในกลุ่ม A	93
ตารางที่ 19	ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา สำหรับยาในกลุ่ม B	97
ตารางที่ 20	ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา สำหรับยาในกลุ่ม C	99
ตารางที่ 21	สาเหตุของความเป็นไปไม่ได้ ในการดำเนินการประเมินการใช้ยาของโรงพยาบาลตามรูปแบบที่ได้เสนอ	102
ตารางที่ 22	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกณฑ์คะแนนในการจัดแบ่งกลุ่มยา และรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา	104
ตารางที่ 23	เปรียบเทียบรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา ของยาในแต่ละกลุ่มก่อนการปรับปรุง และหลังการปรับปรุง	105
ตารางที่ 24	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 4	108
ตารางที่ 25	ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์คะแนนในการจัดแบ่งกลุ่มยา (ครั้งที่ 2)	110
ตารางที่ 26	ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา สำหรับยาในแต่ละกลุ่ม (ครั้งที่ 2)	111
ตารางที่ 27	ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา สำหรับยาในกลุ่ม A (ครั้งที่ 2)	112
ตารางที่ 28	ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา สำหรับยาในกลุ่ม B (ครั้งที่ 2)	114
ตารางที่ 29	ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยา สำหรับยาในกลุ่ม C (ครั้งที่ 2)	115
ตารางที่ 30	ตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับรูปแบบในการดำเนินการประเมินการใช้ยาในแต่ละกลุ่ม	117